

Retur av konvertitter til Iran, Afghanistan, Somalia og Pakistan

Er retur av konvertitter til disse landene retur til forfølgelse?

Av Stig Magne Heitmann, faglig leder i Åpne Dører (stigh@od.org)

Håkon Pettersen, nestleder i tankesmien Skaperkraft (hakon@skaperkraft.no)

Skaperkraft
TANKESMIEN

1 Innledning

Norske innvandringsmyndigheter behandler stadig saker der det er spørsmål om retur av kristne asylsøkere til land med utbredt forfølgelse av kristne. Antall saker øker for hvert år, og det er grunn til å tro at økningen vil fortsette. Den ene gruppen av asylsøkere er dem som har konvertert fra landenes stats- eller majoritetsreligion. Den andre gruppen tilhører en kristen forfulgt minoritet. Den første gruppen kan deles i tre; de som har konvertert i sitt hjemland og er blitt utsatt for trusler, så er det de som er blitt kristne i løpet av flukten, og til sist de som har konvertert til kristen tro i Norge.

Konvertittsakene har hittil oftest handlet om mennesker fra Afghanistan, Iran og Somalia. To vesentlige spørsmål er avgjørende for utfallet av sakene:

1. Er vedkommende en reell konvertitt?
2. Risikerer han eller hun ved retur til hjemlandet forfølgelse av en slik karakter at retur ikke kan skje? Jfr. FN's flyktningskonvensjon

Et vesentlig spørsmål i disse sakene er hvor stor forfølgelsesfaren ved retur anses å være, og hvor alvorlig søkerens menneskerettigheter står i fare for å bli krenket.

FN's menneskerettighetserklæring¹ sier at trosfrihet innebærer at enhver kan ha en tro/religion eller ikke ha en tro/religion, og dermed også skal kunne frasi seg sin tro. Alle har rett til å fortelle andre om sin tro/religion og rett til å utøve sin tro alene eller sammen med andre.

I dette notatet vil vi rette søkelyset mot Iran, Afghanistan og Somalia, og hvilke forhold som venter kristne konvertitter i disse landene. Vi nevner også Pakistan som eksempel på land der kristne asylsøkere kommer fra. Avslutningsvis vil vi kommentere hvilke konsekvenser situasjonen i disse landene bør få for hvordan norske myndigheter behandler asyl- og konvertittsakene.

¹ Universal Declaration of Human Rights / Verdenserklæring om menneskerettigheter (FN, 1948)

2 FN's flyktningekonvensjon

Vi siterer fra FN-sambandet²: *Flyktningkonvensjonen ble åpnet for underskrifter 28. juli 1951, og trådte i kraft 22. april 1954... I [Menneskerettighetserklæringen fra 1948](#) garanteres flyktninger retten til å søke om opphold i andre land enn hjemlandet. Erklæringen sier ingenting om at land har plikt til å ta imot mennesker på flukt. Hensikten med en egen konvensjon om flyktninger var derfor å pålegge mottakerlandene plikt til å ta imot mennesker på flukt, og ikke sende dem til land der de kan frykte forfølgelse (såkalt refoulment).*

² <http://www.fn.no/FN-informasjon/Avtaler/Flyktninger/Flyktningkonvensjonen>

3 Landinfo

Landinfo, en faglig uavhengig enhet i utlendingsforvaltningen, regnes som eksperter på landene konvertittene kommer fra. Landinfo besitter betydelig kunnskap også om forholdene for kristne, inkludert forfølgelsesfarene. Likevel tør jeg påstå at Landinfos kunnskap noen ganger synes begrenset, noe for eksempel rapporten «Afghanistan: Situasjonen for kristne og konvertitter»³ (2013) vitner om. Enda tydeligere kommer dette fram av Landinfo's manglende omtale av kristne konvertitter i Somalia.

Dokumentet fra Landinfo sier: *«Det foreligger lite informasjon om situasjonen for apostater og personer som konverterer fra islam til en annen religion fra Afghanistan. Informasjon om situasjonen for den kristne minoriteten i landet er også begrenset. Landinfo kjenner ikke til etterrettelige uavhengige kilder i eller utenfor Afghanistan som systematisk samler inn og sammenstiller informasjon om temaene.»*

Men hva om noen virkelig har informasjon, men ikke kan formidle den videre av sikkerhetsgrunner? Lekkes slik informasjon, kan menneskers liv og hele virksomheten stå i fare.

Det er verdt å merke seg følgende i Landinfos rapport: *De strenge straffereaksjonene og antipatien mot apostater og konvertitter kan også ses i en kontekst over det nasjonale. Frafall fra den muslimske enhet har historisk blitt sammenlignet med høyforræderi ... Verden er delt inn i dar al-islam (islams hus), ... og dar al-harb (krigens hus), territorium i krig mot muslimer. Apostasi (konvertering) er opprør mot Allah, og ved å tre ut av det islamske fellesskapet, ummaen, ...*

Videre: *Det finnes ikke "rom" for å ignorere, stille kritiske spørsmål til eller slutte seg til andre religioner enn islam. I Afghanistan innebærer endring av religiøs overbevisning langt mer enn i en vestlig, sekulær kontekst. Storfamilien er den sentrale sosiale institusjonen, og står over individet og dets behov og ønsker. Frafall fra islam vil både representere et alvorlig brudd med den grunnleggende ideen om at gruppen står over individet, og sette forbindelsen*

³ Landinfo. (2013). *Temanotat. Afghanistan: Situasjonen for kristne og konvertitter*. Oslo: Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon.

til familien på spill. For enkelte kan det antagelig også innebære en risiko for at familien aktivt tar skritt for gjenopprette det anseelsestap som konvertering til en annen religion representerer.

Hva vil en konvertitt møte i Afghanistan? Å være tradisjonell kristen i dette landet kan være ille nok, men å være en apostat og konvertitt er mange ganger farligere.

Menneskerettssituasjonen generelt ser ut til å forverres i mange land. Det gjelder ikke minst religions- og trosfriheten. **World Watch List** (WWL) 2016⁴ fra Åpne Dører (Open Doors) forteller at forfølgelse av kristne øker både i styrke og i omfang globalt. Den forteller også at ekstrem islamisme er den største drivkraften bak forfølgelse, enten den er myndighetenes verk eller den kommer fra ekstreme jihadister, radikal islamisme, eller den er en del av en sterk islamsk kultur i folk og stamme. Samtidig gjør norske myndigheter nåløyet mye trangere for konvertitter og kristne som har et reelt beskyttelsesbehov.

World Watch List – og kontinuerlig informasjon som Åpne Dører mottar og formidler videre – tegner et dystert bilde av hva som møter kristne og konvertitter (såkalte MBB-ere – Muslim Background Believers) i en rekke land.

⁴ World Watch List 2016: www.opendoors.no/wwl2016

4 Iran

Iran har vært mest aktuelt hittil i konvertittsaker. På Åpne Dørers World Watch List (WWL) 2016 er Iran rangert som det 9. verste landet med hensyn til forfølgelse av kristne. I rapporten fortelles det at myndighetene fortsetter med å stenge alle kirker som har gudstjenester på farsi (persisk). Som en konsekvens er mange kristne tvunget til å danne undergrunnsmenigheter. Minst 108 kristne ble arrestert og fengslet i 2015.

I årene etter den islamske revolusjonen i 1979 og særlig på begynnelsen av 1990-tallet var det mange kristne ledere som ble henrettet eller utenomrettslig drept av regimet for sin kristne aktivitetes skyld. Jeg har skrevet om disse tilfellene i min bok «Men Gud er ikke beseiret» (2008)⁵. Når det ikke er så mye av det i dag, skyldes det at effekten ble motsatt av det regimets hensikt var. Det vakte internasjonale protester. Men en annen effekt er vel så viktig: antallet nye kristne med muslimsk bakgrunn har vokst formidabelt. Iran er det landet i verden som har den prosentvis høyeste kirkeveksten ifølge Operation World 2015⁶, der årlig vekst sies å være 19,6 prosent.

Iran er en islamsk republikk. Alle lover må være i overenstemmelse med sharia, med de konsekvenser det også har for religions- og trosfrihet.

De historiske kirkene, som den armenske og den assyriske kirke, er tillatt. Men det er forbudt å ta imot eller betjene personer med muslimsk bakgrunn. Derfor er det heller ikke tillatt å presentere det kristne budskapet, verken i muntlig eller skriftlig form, på farsi. Det gjelder også distribusjon av bibler.

Kristne som er med i protestantiske menigheter, er som regel 2. eller 3. generasjon kristne med muslimsk bakgrunn (MBB-ere⁷).

⁵ Heitmann, Stig Magne. (2008). *Men Gud er ikke beseiret*. Oslo: Lunde Forlag AS.

⁶ Operation World. www.operationworld.org/iran

⁷ Muslim Background Believers

Nye MBB-ere er de som forfølges hardest. En sterk beskrivelse av dette finnes i boken om de unge kvinnene Maryam Rostampour og Marziyeh Amirizadeh, «Fanget i Iran»⁸.

Forfølgelsesmønsteret presentert i WWL viser at kristne forfølges i mange sfærer. Det gjelder ikke minst i familien. Når én i familien forlater islam og blir kristen, kan en oppleve alle former for forfølgelse, inkludert frihetsberøvelse og æresdrap. Frafalne og konvertitter anses som ureine og forrædere, særlig i områder nord i Iran.

Teherans guvernør uttalte i 2015 i forbindelse med at 60 kristne ble arrestert: «Kristne er korrupte og samfunnsfiendtlige personer som ødelegger det islamske samfunnet»⁹. En av dem som ble arrestert, pastor Farshid Fathi, ble dømt til 6 års fengsel for «*handlinger som er en risiko mot regimets sikkerhet, for å ha vært i kontakt med utenlandske organisasjoner, og religiøs propaganda*».¹⁰ I fengselet har Fathi blitt torturert fysisk og mentalt. I 2014 ble det funnet alkohol på hans celle, noe han selvsagt ikke hadde bragt dit selv, og for dette ble han idømt en tilleggsstraff på ett år pluss 74 piskeslag. Fahti er nylig løslatt, men overvåkes og har fått psykiske problemer.

I et intervju med Middle East Concern (MEC) i 2014¹¹ sies det at konvertering til kristen tro sees på som en sikkerhetsrisiko. Det må føyes til at ateisme og Baha'i i like stor grad betraktes som anathema – noe som må forbannes og ødelegges. Det gjenspeiles i **Human Rights Council** sin rapport av 2014¹². I intervjuet med MEC sies det noe om hvordan myndighetene overvåker samfunnet, konvertitter og husmenighetene, gjennom elektronisk overvåking, hacking av nettsider, informanter og forhør. Når kristne og konvertitter forhøres, kan en ikke regne med rettferdighet. Advokater som har talt kristnes og konvertitters sak, er selv arrestert og dømt. Etter løslatelse fra fengsel må de kristne regne med tett overvåking. Derfor velger mange løslatte å flykte fra Iran. Å ha kontakt med andre kristne, kan sette dem selv og andre i fare.

⁸ Rostampour, Maryam & Amirizadeh, Marziyeh. (2015). *Fanget i Iran*. Oslo: Hermon Forlag.

⁹ «Extremists who penetrate the body of Islam like corrupt and deviant people.» Governor of Tehran, describing Christians. Kilde: Open Doors Briefing Paper. July 2015: Christians in Iran.

¹⁰ Open Doors Briefing Paper. July 2015: Christians in Iran.

¹¹ Middle East Concern. <https://juicyecumenism.com/2014/11/17/update-iranian-christians-middle-east-concern/>

¹² Human Rights Council: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/HRC>

I «**Report of the Special Rapporteur on the situation of human rights in the Islamic Republic of Iran**» (FN)¹³ står det: «Kristne med muslimsk bakgrunn opplever samme type forfølgelse (som Baha'í). I rapportperioden (2014) ble 35 dømt for deltakelse i ikke-registrerte «huskirker», for kontakt med kirker utenfor Den islamske republikken Iran, for evangeliseringsaktivitet og andre helt normale kristne aktiviteter (som å feire nattverd). Dommene var fra 1 til 10 års fengsel. De fleste sakene mot kristne går for revolusjonsdomstolene som behandler saker for risiko mot rikets sikkerhet. I en sak ble fire kristne dømt til 80 piskeslag for å ha drukket vin under nattverdfeiring. Verst er imidlertid anklagene om frafall fra islam og konvertering til kristen tro.»

I vedlegg til Spesialrapportørens rapport er det en oversikt over fengslede personer:

- Menneskerettighetsforsvarere og studentaktivister
- Baha' i-troende, Dervish-troende og Sunni-muslimere
- Kristne: til sammen 86 personer fengslet, hvorav 4 dødsdommer

NOAS (Norsk Organisasjon for Asylsøkere) har gitt ut en rapport om kristne konvertitter fra Iran: *Tro, håp og forfølgelse*¹⁴ (2014). Her vises det blant annet til rapporter fra FNs Spesialrapportør, Human Rights Watch, UK Home Office, US Home Office, US Commission on International Religious Freedom, Mohabat News, Iran Human Right Documentation Center, The Christian Post, Christian Solidarity Worldwide, International Christian Concern, Human Rights Activists News Agency, organisasjonen Church in Chain, World Watch Monitor – Åpne Dørers nyhetstjeneste – og Middle East Concern.

Rapporten sier: «Leder av Det islamske Vokterrådet, Ali Khamenei, har gitt ordre om å slå ned på evangeliserende kristne grupper. Det er forbud mot publisering og distribusjon av bibler på farsi. Risikoen for å bli arrestert og fengslet gjelder ikke bare pastorer og ledere. For å bli løslatt må konvertitten signere en erklæring om ikke å delta i huskirker og evangelisering. Det er som regel trusler fra dommerne om at saken forblir åpen, slik at en

¹³ <http://www.unwatch.org/report-of-the-special-rapporteur-on-the-situation-of-human-rights-in-the-islamic-republic-of-iran-2/>

¹⁴ Norsk Organisasjon for Asylsøkere. (2014). *Noas rapport om kristne konvertitter fra Iran. Tro, håp og forfølgelse*. Oslo: NOAS.

overvåkes og kan arresteres på nytt. Frafall fra islam (apostasi) er brudd på iransk sikkerhetslov.»

UK Home Office¹⁵ skriver: «Siden 2012 har situasjonen forverret seg ytterligere for konvertitter. Det er særskilt press mot kristne i Teheran, Kermanshah, Esfahan og Shiraz. Det har vært massebrenning av bibler. I Shiraz var det 30 000 dokumenter med informasjon om kristne konvertitter, ifølge en tidligere ansatt i Irans revolusjonære styrke.»

¹⁵ Se rapporten fra NOAS, note 11.

5 Afghanistan

På Åpne Dørers WWL 2016 er Afghanistan rangert som det 4. verste landet med hensyn til forfølgelse av kristne. Når Iran er nr. 9, sier det seg selv at forholdene er verre i Afghanistan. I tillegg til streng sharialovgivning har myndighetene stadig kommet med utsagn som støtter dødsstraff for dem som forlater islam og konverterer til annen tro. Innenfor klan- og stammesystemet kan en vente enda sterkere reaksjoner om en forlater islam. Det samme gjelder familien. Og sist, men ikke mindre, vil radikale islamistgrupper som Taliban forfølge og drepe enhver som på noen måte fornærmer islam. Det er bokstavelig talt livsfarlig å være kristen i landet. Likevel vokser kirken i Afghanistan. Ifølge Operation World (2015) har Afghanistan den nest største kirkeveksten i verden etter Iran, målt i prosent¹⁶, nemlig 14,6 prosent som utgjør færre enn 15 000 personer.

Landinfo skriver: «*Verken den afghanske grunnloven eller straffeloven omhandler apostasi, og sharia vil derved være retningsgivende. Konvertering fra islam til en annen religion, eller å uttrykke gudsfornektende anskuelser, anses som apostasi, og er forbudt både innenfor sunni hanafi-rett og shia ja'fari-rett. Strafferettslig hjemler tradisjonell sharia dødsstraff for en tilregnelig voksen mann som frafaller islam frivillig (Peters & De Vries 1976, s. 5). Denne rettsforståelsen gjelder både for shia ja'fari og den rådende lovskoleretningen i Afghanistan, sunni hanafi; The judicial system in Afghanistan is largely comprised of conservative Islamic judges who follow Hanafi or Jafari doctrines recommending execution for converted Muslims (Asylum and Immigration Tribunal 2008).... Straffealternativene for kvinner, både innenfor hanafi- og ja'fari-rett, er mindre alvorlige; "women are "kept in hostage" instead." Sunni Hanafi anviser mildere sanksjoner enn shia ja'fari, som foreskriver pisking ved bønnetid.*

Med dette bakteppet vil det være umulig for UNE å konkludere med at reelle konvertitter kan returneres til Afghanistan. Men hva da hvis UNE's og rettens nåløye blir så trangt at en konvertitt blir returnert, og denne ved returen holder fast ved sin kristne bekjennelse? De vil jo ikke benekte at de er kristne når de virkelig er det, selv om norske myndigheter ikke vil tro dem.

¹⁶ Operation World/Afghanistan

6 Somalia

Landinfo¹⁷ har – underlig nok – ingen dokumenter som spesifikt omhandler apostasi- og konverteringsspørsmålet i forhold til 1) Somalias lovgivning eller 2) i forhold til tradisjoner i befolkningen og stammer i de ulike delene av landet eller 3) der radikale islamistgrupper som al Shabaab er i virksomhet. Det er tankevekkende og urovekkende sett i lys av de overgrep og brudd på Menneskrettighetene, spesifikt trosfriheten, som finner sted på ulike måter, og ikke minst på bakgrunn av mulig retur av asylsøkere som har forlatt islam og/eller bekjenner seg til kristen tro.

På Åpne Dørers WWL 2016 er Somalia rangert som det 7. verste landet med hensyn til forfølgelse av kristne. Forholdene her kan sammenlignes med Afghanistan. Både myndigheter, radikale islamistgrupper (al Shabaab), klan og stamme og familie står bak forfølgelsen. Open Doors har produsert flere filmer om forholdene for kristne i Somalia.¹⁸ Bøkene «Guds galskap»¹⁹ av Nik Ripken og «Livsfarlig tro»²⁰ av Tom Doyle forteller rystende historier om forfølgelse av kristne i Somalia, i den hensikt å utrydde ethvert kristent nærvær.

Det vil ha alvorlige konsekvenser å returnere til Somalia noen som i Norge har forlatt islam og konvertert til kristen tro, eller som har gitt uttrykk for å ha konvertert, eller som er mistenkt i det somaliske miljøet for å ha konvertert. Hvis ryktet om apostasi og konvertering når Somalia og vedkommende returneres, er faren stor for henrettelse, æresdrap osv.

¹⁷ www.landinfo.no

¹⁸ www.opendoors.no/filmer: Eksempler: *Picturing the secret church*, og *OD Youth Maryam*.

¹⁹ Ripken, Nik. (2014). *Guds galskap. En sann historie om å finne lys i mørket*. Oslo: Lunde.

²⁰ Doyle, Tom. (2015). *Livsfarlig tro. De følger Jesus uansett pris. Sanne historier fra Midtøsten*. Oslo: Lunde.

7 Pakistan

Om forholdene for kristne i Pakistan heter det i Landinfos informasjon²¹:

Militante grupper og fundamentalistiske elementer utsetter kristne, men også shiamuslimer, ahmadiyaer, hinduer og medlemmer av andre religiøse minoriteter, for religiøst motivert sekterisk vold - herunder mord og andre alvorlige menneskerettighetsbrudd. Gruppene og personene som er ansvarlig for volden opererer med stor grad av straffefrihet, og den generelle holdningen overfor kristne ser ut å stadig bli mer fiendtlig.

Straffebestemmelser, og særlig blasfemiloven, brukes av militante grupper og/eller medlemmer av sunni-majoriteten mot den kristne minoriteten, ofte som ledd i en konflikt om jord eller andre verdier. Det reises i snitt færre enn ti saker årlig der kristne tiltales etter blasfemilovgivningen.

På Åpne Dørers WWL 2016 er Pakistan rangert som det 6. verste landet med hensyn til forfølgelse av kristne. Pakistan har en stor kristen befolkning, ifølge Operation World 4,5 millioner, dvs. 2,5 prosent. Men for alle grupper – tradisjonelle kirkesamfunn, protestantiske og evangeliske kirker, og MBB-ere – blir forholdene vanskeligere. En stor del av de kristne er fattige analfabeter som alltid lever på majoritetens nåde, ofte under slavelignende forhold. Det hender at hele kristne bosettinger angripes og må flykte. Blasfemilovene henger som et sverd over nakken. Kristne kvinner og jenter blir, på samme måte som hinduer, utsatt for kidnappinger, voldtekter, tvangskonvertering og tvangsekteskap. Radikaliseringen av samfunnet gjør at titusener av kristne flykter. Per i dag er det 10 000 kristne pakistanske flyktninger i Thailand.

²¹ Landinfo: Temanotat. Pakistan: Forhold for kristne

8 Avslutning

Avtalen inngått mellom KrF og regjeringen, for forbedret saksbehandling i konvertittsaker, peker i riktig retning. Det er viktig at offentlige myndigheter anerkjenner og benytter seg av den kunnskap og kompetanse som ligger i sivilsamfunnet og organisasjonslivet. Til tross for offentlige organ av høy kvalitet, slik som Landinfo, mener vi dette notatet presenterer kunnskap som kan oppleves utilgjengelig for disse miljøene. Samarbeidet regjeringen nå legger opp til vil komplementere og utfylle det krevende og viktige arbeidet Landinfo, UNE og UDI står for.

Vi mener konvertittavtalen bør få tilbakevirkende kraft på minimum fem år. Det vil da gjelde saker hvor avslag på asylsøknad er begrunnet med mistillit til søkerens vitnemål om endret indre overbevisning og/eller når myndighetene mener en konvertitt kan reise tilbake til sitt hjemland uten å risikere alvorlig forfølgelse. I lys av den nye avtalen bør det gis et vindu for konvertitter i disse kategoriene til å få saken prøvet på nytt.

Vi mener også at dette notatet begrunner hvorfor mennesker som *faktisk* har konvertert fra islam til kristen tro ikke kan sendes tilbake til Iran, Afghanistan eller Somalia. Ei heller bør kristne asylsøkere som kan dokumentere forfølgelse eller fare for forfølgelse, returneres til Pakistan. Vi mener for det første det bryter med flyktningskonvensjonen. Dernest mener vi dette notatet begrunner hvordan en slik praksis frarøver disse menneskene grunnleggende rettigheter.